

SVERIGE

Fokus. Därför tar USA prisen. Hans bergström om amerikansk dominans bland Nobelpristagarna

PUBLICERAD 2001-10-14

Den amerikanska världsdominansen i naturvetenskap, som den speglas i Nobelprisen, fortsätter att växa.

Så här fördelades de nya Nobelpris i naturvetenskap (fysik, kemi och medicin) som meddelades i veckan: Sex priser till amerikanska universitet, två priser till europeiska universitet (Storbritannien), ett pris till övriga världen (Japan). 67 procent av de belönade forskarna hade alltså sin hemvist på amerikanska universitet. Genomsnittet för den senaste 25-årsperioden är 60 procent.

Professor Nils Ringertz har hjälpt mig ta fram statistiken över 100 år av Nobelpris i naturvetenskap. Det är i allt väsentligt en historia om USA:s utveckling från ingenting till särklassig forskningsnation; se diagrammet. Under Nobelprisets första kvartssekel erövrade amerikanska universitet tre pris i naturvetenskap, under det fjärde kvartsseket hela 97. Dominansen är särskilt stor i medicin.

Europa är fortfarande med, 54 pris inom naturvetenskap under det fjärde kvartsseket, men Europas andel av prisen har fallit från hela 93 procent under Nobelprisets första 25 år till nu 34 procent. Övriga världen har alltjämt svårt att göra sig gällande, trots att länder som Japan, Indien, Taiwan och Israel kommer stort som forskningsnationer. Andelen har legat stabilt på sex procent de senaste 50 åren.

De amerikanska universitetens dominans är ännu större i realiteten. Även en stor andel av de forskare som befann sig på universitet i Europa när de fick priset har sedan emigrerat till USA. I en enda delstat i USA, Kalifornien, finns omkring 60 nu levande Nobelpristagare.

Vad förklarar denna amerikanska särställning

USA fick på 1930- och 1940-talet ett enormt inflöde av elitforskare genom nazismens och kommunismens vanvett i Europa. Först genom och efter andra världskriget skapades något som kan kallas statlig forskningspolitik i USA. Sedan dess har kongressen gjort stora strategiska satsningar på forskning, först med militära ändamål som viktig drivkraft, sedan i hägn av rymdkapplöpningen, på senare år med det hägrande löftet att avskaffa cancerens gissel.

Men det handlar om mer än pengar. Något i amerikansk universitetsmiljö lockar och stimulerar. Ungefär hälften av

doktorsexamina i livsvetenskaper på amerikanska universitet avläggs av utländska medborgare, i stor utsträckning asiater, som attraheras av att verka i amerikansk forskningsmiljö.

Konkurrensen är stark mellan universiteten om att finna de största forskarbegåvningarna, var de än befinner sig, och sedan ge dem bästa möjliga arbetsförutsättningar: laboratorier i egna namn, stor frihet i forskningen, god lön.

Av alla vetenskapsmän i mänsklighetens historia lär 90 procent leva i dag. 80 procent av dem beräknas finnas i USA. 60 procent av dessa forskar i biologiska ämnen.

I december fyller Nobelpriset 100 år. Alla nu levande Nobelpristagare kommer då till Stockholm, om de på något vis kan.

Det ska bli intressant att se universitetshemvist på gruppfotot. Gissningsvis hör minst två av tre naturvetare hemma på amerikanska universitet.

hans.bergstrom@dn.se

08-738 10 10

TEXT

BERGSTRÖM-HANS